

Uluslararası Türk Dünyasında Din Anlayışları Sempozyumu

Dr. İsmail ŞİK*

Uluslararası Türk Dünyasında Din Anlayışları Sempozyumu
The International Symposium on the Religious Understanding in the Turkish World
4-6 Kasım 2010, Isparta

§§§

Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından düzenlenen, TİKA, Isparta Valiliği ve Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörlüğünce desteklenen 21. yüzyılda Türk dünyasında var olan farklı din anlayışları ve problemlerini belirleyerek çözüm yollarını ortaya koymayı amaçlayan uluslararası sempozyum 4-6 Kasım 2010 tarihinde Isparta'da yapıldı.

Sempozyuma yurt içinden ve yurt dışından sahasında uzman ve konu ile ilgili araştırmaları olan isimler katıldı. Açılış oturumunda Prof. Dr. Hasan ONAT ve Prof. Dr. Sönmez KUTLU tarafından sunulan bildiriler, sempozyumun içeriğini belirledi, kapsamını çizdi ve oldukça manidar oldu. Hasan ONAT'ın dinin anlaşılmasında aklın ve bilimin kullanılması merkezinde yaptığı çağımız insanının din ile alakalı sorunlarına cevap bulma metodunu aktaran sunumu dikkat çekti. Onat, Kur'an ayetlerinden hareketle oluşturduğu sistematik bir yaklaşımla bildirisini sundu, bildirisi dinleyiciler tarafından ilgi ile karşılanıp sorulan

---

* Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalı Arş.Gör.

soru ve yapılan katkılar ile değerlendirildi. Sönmez KUTLU ise sunumunda Türk din algısı, Hanefilik, Alevilik, Kızılbaşlık v.b. kavramlar üzerinden inanç haritasının farklılıkları kadar ortak yanlarını da vurgu yaptı.

Prof. Dr. Mustafa ERDEM başkanlığında Türk dünyasından gelen dini temsilcilerin katılımıyla gerçekleşen ilk oturumda Kırım Müslümanları Müftüsü Emir Ali ABLAYEV, Kırım/UKRAINA'da yaşayan Müslüman Tatarların dini sorun ve sıkıntılarını anlatıp, soydaş ve dindaş Türk halkına ve Türkiye Cumhuriyeti'ne sorunların çözümü noktasında güvendiklerini belirtip, beklentilerini aktardı. Kırım Müslümanları Müftü Yardımcısı Ayder İSMAİLOV görüş ve düşüncesiyle konun daha iyi anlaşılması için örnekler vererek ABLAYEV'i destekler bir tutum sergiledi. Yunanistan'dan gelen Gümölcine Seçilmiş Müftüsü İbrahim SERİF, ülkesinde yaşanan dini sıkıntıları, farklı din anlayışlarını anlatıp din eğitimi noktasında ürettikleri çözümlerden bahsetti. Dağıstan Müslümanları Dini İdaresi Başkanı Ahmet ABDULLAYEV, ülkesindeki din anlayışlarından din eğitimi ve öğretiminde karşılaştıkları sıkıntılardan bahsetti. Bu sıkıntıları çözmek için Türkiye'nin yapabileceği katkılara işaret etti. Türkiye'nin dışından gelenler din eğitimi ve dini yaşayış noktasındaki sorunları, temenni ve talepleri bu oturumun ana düşüncesi oluşturdu. Din eğitimi ve öğretiminde oldukça ciddi mesafeler kaydeden ülkemizin kardeş devlet ve topluluklara bu konuda yardımcı olması ve onların, kendilerini Vahabi/Selefi olarak tanımlayan radikal söylemlere sahip grupların nüfuz alanından çıkarılması gerektiği vurgulandı.

4 Kasım 16.30-18.00 saatleri arasında Salon A'da yapılan I. Oturumun başkanlığını Prof. Dr. Kasım TURHAN yaptı. Doç. Dr. İbrahim MARAŞ "Günümüzde Rusya Federasyonu'nda Din Algısı: Akılcılık-Nakilcilik Tartışması" adlı bildirisinde Rusya'nın hâkimiyeti altında kalan Türk topraklarında din algısı ve düşünsel yaklaşım tarzlarını ortaya koydu. Bu coğrafyadaki bazı ülkelerde belli bir süre yaşadığı için konuyla ilgili değişik tecrübelerini aktardı. Doç Dr. Kemaleddin TAŞ "Günümüz Türkiyesi'nde Dindarlık Anlayışındaki Farklılaşmalar" adlı bildirisini sundu ve Türkiye örneği bu bildiri ardından tartışmaya açıldı. Yine bu oturumda "Afgan Hazarlarının Din Anlayışı" adlı bildirisinde Afganistanlı Hazar Türkü Doktora öğrencisi Aliye YILMAZ ülkenin şartlarını ve Taliban'ın din anlayışındaki olumsuz

tutumları aktardı. Hazaraların etnik durumları ve din anlayışları hakkında ayrıntılı bilgiler verdi.

5 Kasım 2010 Cuma sempozyumun ikinci günü saat 09.30-11.00 arası Salon A'da II. Oturum da Prof. Dr. Ramazan BUYRUKÇU başkanlığında AÜSE Doktora öğrencisi Kırgız Kubatalı TOPCHUBAEV "Kırgızistan'da Bağımsızlık Sonrası Din Öğretiminin Gelişim Süreci", İbrahim YENEN, "Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Türk Dünyasına Yönelik Gerçekleştirilen Hizmetler", Valiulla YAKUBOV, "İman Nashriyatının Ruhi Mirasın Kaitaruda Uinagan Role" (İman Neşriyatının Manevi Mirasın Yeniden Öğrenilmesinde Oynadığı Rol), Marat MURTAZİN "Rusya'daki İslami Eğitim Kurumlarının İlahiyat Eğitimi Tecrübesi", Timur KOZUKULOV, "Günümüz Kırgızlarda Din Anlayışı ve Fenomenleri" adlı bildirimleri sundular. Kendi ülkelerinde var olan din anlayışlarını paylaşan konuşmacılar verdikleri bilgilerle oldukça dikkat çekici hususları vurguladılar.

Yine aynı saat ve tarihte B salonunda III. oturumda Prof. Dr. Metin ÖZKUL başkanlığında Doç Dr. Ali İsmail GÜNGÖR "Türk Dünyasında Dini Hayata ve Din Anlayışına Etki Eden Çağdaş Misyon Yöntemleri: İnkültürasyon ve Evanjelizm" adlı bildirisinde misyonerlikle ilgili detaylı bilgiler verdi ve konunun ülkemize yansıyan boyutlarının altını çizdi. Prof. Dr. Mehmet AKGÜL "Türkiye' de Dini Gruplar veya Dini Hareketlerin Yapılanması ve Din Anlayışları", Doç Dr. Ahmet TASĞİN "Alevilere Göre Sünniler: Alevi Dindarlığının Kurgusu", Doç Dr. Mehmet EVKURAN "Nasıl Oluyor da Bir Arada Yasıyoruz? -Sünnî Din Anlayışında Otorite, Özgürlük Ve Ahlâk Kavramları Üzerine" adlı bildirimlerini sundular. Bu bildirimler katılımcıların değerli katkı ve soruları ile ayrıntılı olarak değerlendirildi.

5 Kasım 2010 saat 14.15-15.45 arasında Salon A'da IV. Oturumda Prof. Dr. İsmail Hakkı GÖKSOY başkanlığında Dr. Mehmet F. SEKER "Türk-İslâm Tasavvurunun Türkistan'a Mahsus Hususiyetleri", Doç. Dr. İsmail TAŞ "Dini/Mistik Efsaneleri Türk Din Algısı Bakımından Okumak", Prof. Dr. Hanefi PALABIYIK "Türk Tarihinden Bir Örnek: Gaznelilerin Din Anlayışı", Tahir ASİROV "Din Tarihi ve Olgusu Açısından: Türkmenler", Yusuf AÇIKEL "Ehl-i Beyt Sevgisinin Türk Dünyasındaki Tezahürleri" başlıklı bildirimlerini sundular.

Yine aynı saatte B salonunda Prof. Dr. Musa KOÇAR başkanlığında ki V. Oturumda Dr. İsmail ŞİK "Türklerin Din Anlayışı Modeli Olarak Hanefî-Maturidî Gelenek

(Lâmisî Örneği)", Doç Dr. Hayri ERTEN "Azerbaycan Ahıska Türklerinde Dinî Merasimler", Prof Dr. Semsüddin KERİM "Maturidiye Ekolünün Büyük Şahsiyetlerinden - Husamuddin As-Sıgnaki", Doç Dr. Mehmet TÜRKERİ "Elmalılı M.H. Yazır'ın Din Anlayışı ve Ahlâki Vurguları", Abdimuhamet MAMYTOV "Kırgızlarda Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamalar" adlı bildirimleri sundular.

16:00-18:00 arasında Salon A'da Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU başkanlığındaki VI. Oturum Yrd Doç Dr. Şahı AHMEDOV katılamadığı için "Azerbaycan'da Sufilik ve Safevî Tarikatı" adlı bildirisini Prof. Dr. M. Saffet SARIKAYA özetledi. M. Necmettin BARDAKÇI "Abdullah İbn Mübârek'ten Ahmed Yesevî'ye Horasan Melâmetîliğinin Türk Din Anlayışındaki Yeri", Doç Dr. Muhittin UYSAL "Sûfî Bilgisi" ile İlgili Hadisler Bağlamında Gazzâlî ve İbn Arabî'nin Görüşlerinin Türk Kültürü ve Düşünce Hayatına Yansımaları", Doç Dr. Aliye ÇINAR "Vahdet-i Vucudcu Geleneğinin Türk Dünyasındaki Kadın Algısına Yansımaları" adlı bildirimlerini katılımcılara takdim edildi.

Sempozyumun son günü 6 Kasım 2010 Cumartesi saat 09.30-11.00 arasında Prof. Dr. Sönmez KUTLU başkanlığında Salon A'daki VII. Oturumda Yılmaz SOYYER "Osmanlı Coğrafyasında Bektaşiliğin Etkileri", Abdülkadir SEZGIN "Sosyal, Kültürel, Dini, Hukuki, Stratejik Bir Mesele Olarak Alevilik Meselesi Nasıl Çözülebilir?", Yrd Doç. Dr. Rıza YILDIRIM "Kızılbaşların Dini", Araştırmacı Yazar Dursun GÜMÜSOĞLU "Günümüz Bektaşiliği Açısından İnanç Esasları", Arş. Gör. Fevzi RENÇBER "Alevi Din Anlayışında Cem Evinin Yeri" adlı bildirimleri sundular. YILDIRIM ve GÜMÜSOĞLU sunduğu bildirimler oldukça ilgi çekti ve uzun uzadıya tartışıldı. Kendileri de alevi-Bektaşî geleneğinden gelen bu değerli bilim insanları düşünce ve katkılarıyla Sünnî ya da alevi değil müslüman ve insan olma paydasında nasıl birleştiğini aynı düşünceyi paylaşan Sünnî ilahiyatçılarla beraber vurguladı. Konuşma ve empati kurma zemininde bu farklılaşmaların zenginlik olarak değerlendirilip kabullenileceği üzerinde ısrarla duruldu.

SDÜ İlahiyat Fak Dekanı Prof Dr. Kemal SÖZEN başkanlığındaki Kapanış oturumunda Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof Dr Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU, Prof. Dr. Sönmez KUTLU, Prof. Dr. Kasım TURHAN gibi bilim adamları sempozyumun

değerlendirmesini yaptılar. Eksikleri dile getirip, yeni çalışmalara daha da büyük bir azimle yönelmesi gereğini vurguladılar.

Türk dünyasındaki mevcut dini anlayış ve uygulamaların konunun uzmanları tarafından örneklerle aktarılması, katılımcıların değerli ve yorum ve katkılarıyla verilen bilgilerin açıklanması hatta derinleştirilmesi oldukça güzel bir bilimsel ortam oluşturmuştur. Bu ve benzeri çalışmaların yapılması dini anlayış bağlamında toplumda var olan gerginlikleri azaltacak, bilgi eksikliğini giderecek ve insan olma, aynı dine inanma zemininde fikirsel olarak Türk dünyasının sıkıntılarını giderme yolunda önemli katkılar sağlayacaktır.